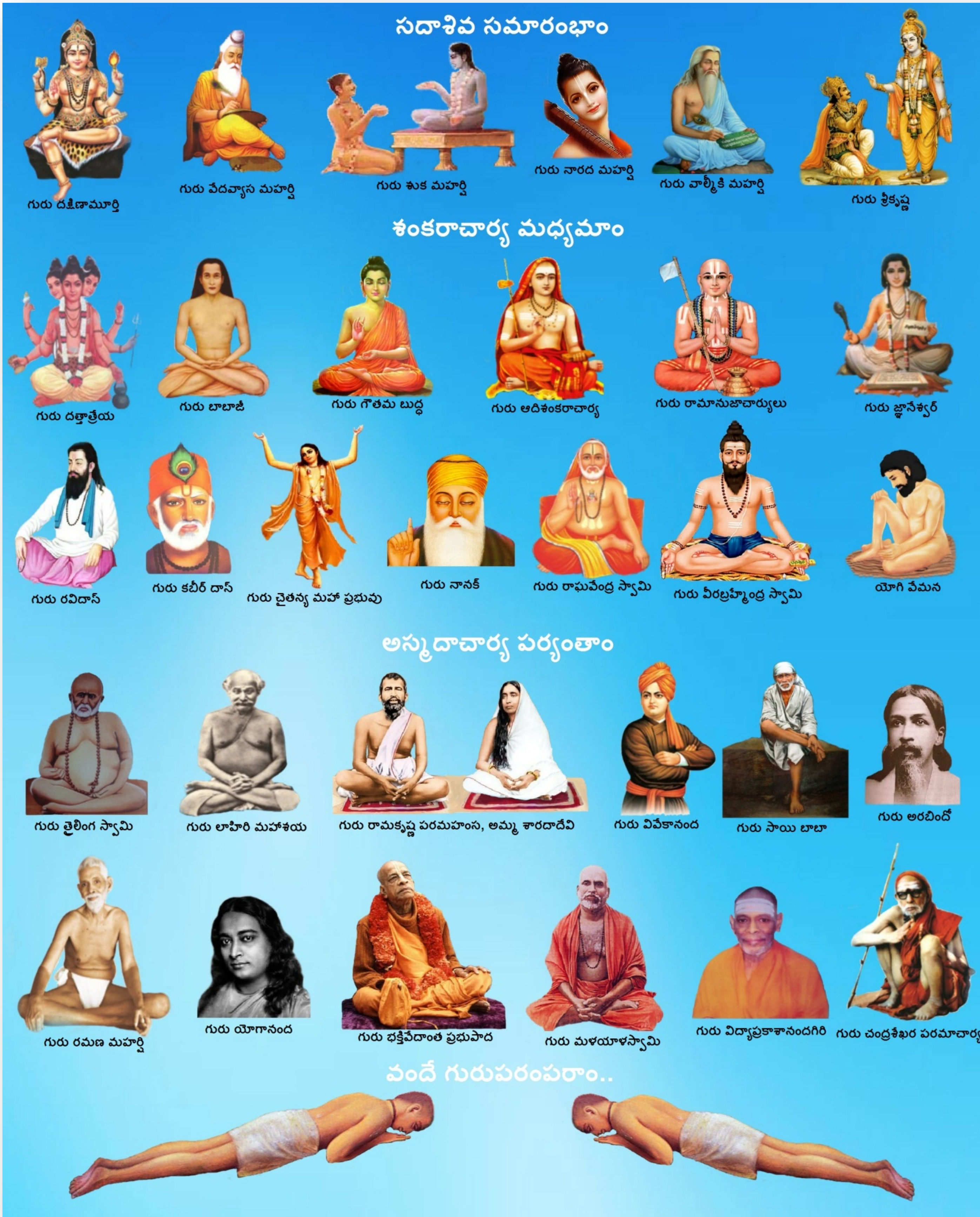
భాగవతము

విచారణ

రుక్మిణి కళ్యాణం

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

నన్ను "నేను" చేరుకోవటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement
సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020050014956

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్ధం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాధ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

Rukmini Kalyanam

రుక్మిణీకల్యాణము

పోతనామాత్యప్రణీతము

పబ్లిషర్సు:

రాఘవరామ్ అండ్ కో.,

బుక్ సెల్లర్సు అండ్ స్టేషనర్సు,

బెజవాడ.

1936

కాపీరైటు రిజిష్టర్డు] [వెల రు. 0-2-6

శ్రీ కృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః

రుక్మిణీకల్యాణము

కంఠచాపఖండన
పాకారిప్రముఖవినుత • భండన విలస
త్కాకుత్స్థవంశమండన
రాకేందుయశోవిశాల • రామ నృపాలా! 1

క॥ ఆవనజగర్భుపంపున
రైవతుఁ డను రాజు తెచ్చి • రామున కిచ్చెన్
రేవతి యనియెడు కన్యను
భూవర! మును వింటికాదె • బుద్ధిన్ దెలియన్. 2

వ॥ తదనంతరంబ. 3

మ॥ ఖగనాథుం డమరేంద్రుఁ గెల్చి సుధమున్ • గైకొన్న
చందంబునన్, జగతీనాథులఁ జైద్యపక్షచరులన్ • సాళ్వాదు
లన్ గెల్చి భ,వ్రిగుఁడై చక్రి వరించె భీష్మకసుతన్ • రాజీ
వగంధిన్ రమా, భగవత్యంశభవన్ మహాగుణమణిన్ • బాలా
మణిన్ రుక్మిణిన్. 4

వ॥ అనిన రాజిట్లనియె. మున్ను రాక్షసవివాహంబున స్వయంవరంబునకు వచ్చిన హరి రుక్మిణిం గొనిపోయె నని పలికితివి. కృష్ణుఁ డొక్కరుం డెవ్విధంబున సాళ్వాదుల జయించి తనపురంబునకుం జనియె నడియునుం గాక. 5

శా॥ కల్యాణాత్మకమైన విష్ణుకథ లా♦కర్ణించుచుం ముక్తనై,
కల్యుం డెవ్వఁడు తృప్తుఁడౌ నని వినం♦గాఁ గోరి తలా
చుండు సా, కల్యం బేర్పడ భూసురోత్తమ! యెఱుం♦గం
బల్కవే రుక్మిణీ, కల్యాణంబు వినంగ నాకు మదిలోఁ ♦ గౌ
తూహలం బయ్యెడిన్. 6

క॥ భూషణములు సెవులకు బుధ
తోషణము లనేకజన్మ♦దురితౌఘవిని
శ్శోషణములు మంగళతర
ఘోషణములు గరుడగమను♦గుణభాషణముల్. 7

వ॥ అని రాజడిగిన శుకుం డిట్లనియె. 8

చ॥ వినుము విదర్భదేశమున ♦ వీరుఁడు కుండినభర్త భీష్మకుం
డను నొకదొడ్డరాజు గలఁ ♦ డాతని కేవురుపుత్రు లగ్రజుం
డనఘుఁడు రుక్మి నాఁ బరఁగు ♦ నందఱకుం గడగొట్టుచెల్లెలై
మనుజవరేణ్య! పుట్టె నొక♦మానిని రుక్మిణి నాఁ బ్రసిద్ధయై.

క॥ బాలేందురేఖ దోఁచిన
లాలిత యగు నపరదిక్కు♦లాగున ధరణీ
పాలునిగేహము మెఱసెను
బాలిక జన్మించి యెదుగ ♦ భాసుర మగుచున్. 10

వ॥ మఱియు దినదినప్రవర్ధమానయై. 11

సీ॥ వేర్వేర బొమ్మల • పెండ్లిండ్లుసేయుచు
నబలలతోడ వి•య్యంబులందు
గుజ్జనగూళ్లను • గొమరొప్ప వండించి
చెలులకుఁ బెట్టించుఁ • జెలువుమెఱసి
రమణీయమందిరా•రామదేశంబులఁ
బువ్వుఁదీఁగెలకును • బోది సేయు
సదమలమణిమయా•సౌధభాగంబుల
లీలతో భర్మడో•లికల నూఁగు

తే॥ బాలికలతోడఁ జెలరేఁగి • బంతులాడు
శారికాకీరపఙ్క్తికిఁ • జదువుసెప్పు
బర్హిసంఘములకు ముర•పములు గఱపు
మదమరాళంబులకుఁ జూపు • మందగతులు. 12

వ॥ అంత. 13

సీ॥ దేవకీసుతుకోర్కి • తీఁగలువీడంగ
వెలఁదికి మైదీఁగె • వీడఁ దొడఁగెఁ
గమలనాభునిచి త్త•కమలంబు వికసింపఁ
గాంతి నింతికి ముఖ•కమల మొప్పె
మధువిరోధికి లోన • మదనాగ్ని పొడసూపఁ
బొలఁతికిఁ జనుదోయి • పొడవుసూపె
శౌరికి ధైర్యంబు • సన్నమై డయ్యంగ
జలజాక్షిమధ్యంబు • సన్న మయ్యె

ఆ॥ హరికిఁ బ్రేమబంధ • మధికంబుగాఁ గేశ
బంధ మధిక మగుచు • బాల కమరెఁ
బద్మనయనువలనఁ • బ్రేమదంబు నిండార
నెలఁతయౌవనంబు • నిండి యుండె. 14

వ॥ ఇట్లు రుక్మి, రుక్మధర, రుక్మబాహు, రుక్మకేశ, రుక్మనేత్రు లను నేవురకుం జెలియలైన రుక్మిణీదేవి తన మెలప్రాయంబున. 15

క॥ తనతండ్రిగేహమునకుం
జనుదెంచుచు నున్న యతిథి•జనులవలనఁ గృ
ష్ణునిరూపబలగుణాదులు
విని కృష్ణుఁడు దనకుఁ దగిన•విభుఁ డని తలఁచెన్. 16

క॥ ఆలలనరూపు బుద్ధియు
శీలము లక్షణము గుణముఁ • జింతించి తగన్
బాలారత్నముఁ దన కి
ల్లాలుగఁ జేకొందు ననుచు • హరియుం దలఁచెన్. 17

వ॥ అంత. 18

ఉ॥ బంధువులెల్లఁ గృష్ణునకు • బాలిక నిచ్చెద మంచు శేముషీ
సింధువులై విచారములు • సేయఁగ వారల నడ్డపెట్టి దు
స్సంధుఁడు రుక్మి కృష్ణునెడఁ • జాలవిరోధముఁజేసి మత్తపు
ష్పంధయవేణి నిత్తు శిశు•పాలున కంచుఁ దలంచె నంధుఁడై.

ఉ॥ అన్నతలంపుఁ దా నెఱిఁగి • యన్నవనీరజగంధి లోన నా
పన్నత నొంది యాప్తుఁ డగు•బ్రాహ్మణునొక్కని జీరి గర్వసం

ధన్యుఁడు రుక్మి నేఁడు ననుఁ • జైద్యున కిచ్చెద నంచును
న్నవాఁ, డెన్నివిధంబులం జని బు• ధేశ్వర! చక్రికి విన్నవింపవే.

క॥ అయ్యా! కొడుకువిచారము
లయ్యయు వారింపఁజాలఁ • డటు గాకుండన్
నెయ్య మెఱిఁగించి చీరుము
చయ్యన నిజసేవకాను•సారిన్ శౌరిన్. 21

వ॥ అని కొన్నిరహస్యవచనంబులు సెప్పిన విని బ్రాహ్మణుండు ద్వారకానగరమునకుం జని ప్రతీహారులవలనఁ దనరాక నెఱింగించి యన్నగధరుం డున్న నగరుఁ బ్రవేశించి యందుఁ గనకాసనాసీనుం డయి యున్న పురుషోత్తముం గాంచి పెండ్లికొడుకవు గమ్మని దీవించిన ముసిముసినగవులు నగుచు బ్రహ్మణ్యదేవుండైన హరి తనగద్దియ దిగ్గన డిగ్గి బ్రాహ్మణుం గూర్చుండ నియోగించి తనకు దేవతలు సేయుచందంబునం బూజలుసేసి సరసపదార్థసంపన్నంబైన యన్నంబుఁ బెట్టించి రెట్టించినప్రియంబున నయంబున భాసురుండైన భూసురుం జేరి లోకరక్షణపరిశస్తం బయిన హస్తంబున నతనియడుగులు పుడుకుచు మెల్లన నిట్లనియె. 22

సీ॥ జగతీసురేశ్వర • సంతోషచిత్తుండ
వై యున్న నీధర్మ • మతిసులభము
వృద్ధసమ్మత మిది • విత్త మెయ్యది గాని
బ్రాపింప వాఞ్ఛించు • బ్రాహ్మణుండు

తనధర్మమున నుండు • దరలఁ డా ధర్మంబుఁ
గోరిక లతనికిఁ • గురియుచుండు
సంతోషి గాఁ డేని • శక్రుఁ డైన నశించు
నిర్ధనుం డైనను • నిద్రఁబోవు
ఆ॥ సంతసించెనేని • సర్వభూతసుహృత్త
ములకుఁ బ్రాప్తలాభ•ముదితమాన
సులకు శాంతులకును • సుజనులకును గర్వ
హీనులకును వినతు • లే నొనర్తు. 23

ఉ॥ ఎవ్వని దేశమం దునికి • యెవ్వనిచేఁ గుశలంబు గల్గు మీ
కెవ్వనిరాజ్యమందుఁ బ్రజ•లెల్లసుఖింతురువాఁడుమత్ప్రియుం
డివ్వనరాశిదుర్గమున • కె ట్లరుదెంచితి వయ్య నీవు నే
నవ్వులు గావు నీతలఁపు•నం గల మేలొనరింతు ధీమణీ! 24

వ॥ అని యిట్లు లీలాగృహీతశరీరుం డైన యప్పరమేశ్వరుం డడిగిన ధరణీసురవరుం డతనికి సవినయంబుగా నిట్లనియె. దేవా! విదర్భదేశాధీశ్వరుం డైన భీష్మకుం డనురాజు గలం డా రాజుకూఁతురు రుక్మిణి యను కన్యకామణి గల దయ్యిందువదన నీకుం గైంకర్యంబు సేయంగోరి వివాహమంగళప్రశస్తంబయిన యొక్కసందేశంబు విన్నవింపు మని పుత్తెంచె నవధరింపుము.

సీ॥ ఏనీగుణములు క•ర్ణేంద్రియంబులు సోఁక
దేహతాపంబులు • దీరిపోవు
నేనీశుభాకార • మీక్షింపఁ గన్నుల
కఖిలార్థలాభంబు • గలుగుచుండు

నేనీచరణసేవ • లేపొ్రిద్దుఁజేసిన
భువనోన్నతత్వంబుఁ • బొందఁగలుగు
నేనీలసన్నామ • మేపొ్రిద్దు భక్తితోఁ
దడవిన బంధసం•తతులు వాయు
తే॥ నట్టి నీయందు నాచిత్త • మనవరతము
నచ్చియున్నది నీయాన • నానలేదు
కరుణఁ జూడుము కంసారి • ఖలవిదారి
శ్రీయుతాకార మానినీ•చిత్తచోర ! 26

శా॥ ధన్యుల్ లోకమనోభిరాముఁ గులవి•ద్యారూపతారుణ్యసౌ
జన్యశ్రీబలదానశౌర్యకరుణా•సంశోభితుల్ నిన్ను నే
కన్యల్ గోరరు?, కోరదే మును రమా•కాంతాలలామంబు రా
జన్యానేకపసింహ! నావలననే • జన్మించెనే మోహముల్.

ఉ॥ శ్రీయుతమూర్తి యోపురుష•సింహమ సింహముపాలిసొ
మ్మౌ గో,మాయువు గోరుచందమున • మత్తుఁడు చైద్యుఁడు
నీపదాంబుజ,ధ్యాయిని యైన నన్ను వడిఁ • దాఁ గొనిపోయెద
నంచు నున్నవాఁ, డాయధమాధముం డెఱుఁగఁ • డద్భుత
మైన భవత్ప్రతాపమున్. 28

మ॥ వ్రతముల్ దేవగురుద్విజన్మబుధసే•వల్ దానధర్మాదులుౕ
గతజన్మంబుల నీశ్వరుౕ హరి జగ•త్కల్యాణుఁ గాంక్షించి చే
సితినేనిౕ వసుదేవనందనుఁడు నా•చిత్తేశుఁ డౌఁగాక ! ని
ర్జితులై పోదురుగాక! సంగరములోఁ • జేదీశముఖ్యాధముల్.

ఉ॥ అంకిలి సెప్పలేదు చతు•రంగబలంబులతోడ నెల్లి యో
పంకజనాభ! నీవు శిశు•పాలజరాసుతులన్ జయించి నా
వంకకు వచ్చి రాక్షసవి•వాహమునన్ భవదీయశౌర్యమే
యుంకువసేసి కృష్ణ పురు•షోత్తమచేకొనిపొమ్ము వచ్చెదన్.

సీ॥ లోపలిసౌధంబు•లోన వర్తింపంగఁ
దే వచ్చునే నిన్నుఁ • దెత్తునేనిఁ
గావలివారలఁ • గలబంధువులఁ జంపి
కాని తేరాదని • కమలనయన!
భావించితేని యు•పాయంబు సెప్పెద
నాలింపు కులదేవ•యాత్రఁ జేసి
నగరంబు వెలువడి • నగజాతకును మ్రొక్కఁ
బెండ్లికి మునుపడఁ • బెండ్లికూఁతు
తే॥ నెలమి మావారు పంపుదు • రేను నట్ల
పురము వెలువడి యేతెంచి • భూతనాథు
సతికి మ్రొక్కంగ నీవు నా•సమయమందు
వచ్చి కొనిపొమ్ము నన్ను న•వార్యచరిత! 31

మ॥ ఘనులాత్మీయతమోనివృత్తికొఱకై • గౌరీశుమర్యాద నె,
వ్వనిపాదాంబుజతోయమందు మునుఁగన్ • వాంఛింతు రే
నట్టి నీ,యనుకంపన్ విలసింపనేని వ్రతచ•ర్యన్ నూఱుజన్మం
బులన్, నినుఁ జింతించుచుఁ బ్రాణముల్ విడిచెదన్ •నిక్కం
బు ప్రాణేశ్వరా! 32

సీ॥ ప్రాణేశ నీమంజు•భాషలు వినలేని
కర్ణరంధ్రంబుల•కలిమి యేల
పురుషరత్నమ నీవు • భోగింపఁగాలేని
తనులతవలని సౌం•దర్య మేల
భువనమోహన నిన్నుఁ • బొడగానఁగాలేని
చక్షురింద్రియముల•సత్వ మేల
దయిత నీయధరామృ•తం బానఁగాలేని
జిహ్వకు ఫలరస•సిద్ధి యేల
ఆ॥ నీరజాతనయన • నీవనమాలికా
గంధ మబ్బలేని • ఘ్రాణ మేల
ధన్యచరిత నీకు • దాస్యంబు సేయని
జన్మ మేల యెన్ని•జన్మములకు ? 33

వ॥ అని యిట్లు రుక్మిణీదేవి పుత్తెంచిన సందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబులును బ్రాహ్మణుండు హరికి విన్నవించి కర్తవ్యం బెద్దిసేయ నవధరింపు మని సవర్ణనంబుగా మఱియు నిట్లనియె. 34

సీ॥ పల్లవవైభవా•స్పదములు పదములు
కనకరంభాతిర•స్కారు లూరు
లరుణప్రభామనో•హరములు కరములు
కంబుసౌందర్యమం•గళము గళము
మహితభావాభావ•మధ్యంబు మధ్యంబు
చక్షురుత్సవదాయి • చన్నుదోయి

పరిహాసితార్ధేందు•పటలంబు నిటలంబు
జితమత్తమధుకర•శ్రేణి వేణి

ఆ॥ భావజాశుగముల•ప్రాపులు చూపులు
కుసుమశరునివింటి•కోమలు బొమలు
చిత్తశోషణములు • చెలువభాషణములు
జలజనయనముఖము • చంద్రసఖము ! 35

ఉ॥ ఆమెలనాఁగ నీకుఁ దగు • సంగనకుం దగు దీవు మాయుపా
ధ్యాయులయాన పెండ్లియగుఁ•దప్పదు జాడ్యము లేల నీవు నీ
తోయమువారిఁ గూడుకొని • తోయరుహాననఁ దెత్తుగాని వి
చ్ఛేయుము శత్రులన్ నుఱుము•సేయము సేయుము శోభ
నం బిలన్. 36

వ॥ అని యిట్లు పలికిన బ్రాహ్మణునివలన విదర్భరాజ
తనయ పుత్తెంచినసందేశంబును రూపసౌందర్యాదివిశేషంబు
లును విన నవధరించి నిజకరంబున నతనికరంబుఁ బట్టి నగుచు
నయ్యాదవేంద్రుఁ డి ట్లనియె. 37

ఉ॥ కన్నియమీఁద నాతలఁపు • గాఢము కూరుకురాదు రేయి
నా, కెన్నఁడు నావివాహము స•హింపఁగ రుక్మి దలంచు కీడు
నే, మున్నె యెఱుంగుదుం బరుల•మూఁక వధించి కుమారిఁ
దెత్తు వి, ద్వన్నుత ! మ్రానుఁద్రచ్చి నవ•వహ్నిశిఖ న్వడిఁ
దెచ్చుకై వడిన్. 38

క॥ వచ్చెద విదర్భభూమికిఁ
జొచ్చెద భీష్మకునిపురము • సురుచిరలీలన్

దెచ్చెద బాలఁ బ్రేల్మిడి
వ్రచ్చెద నడ్డంబు రిపులు • వచ్చిన బోరన్. 39

వ॥ అని పలికి రుక్మిణీదేవి పెండ్లినక్షత్రంబుఁ దెలిసి తన పంపున రథసారథి యైన దారకుండు శైన్య సుగ్రీవ మేఘపుష్ప వలాహకంబు లను తురంగంబులం బూన్చి రథ మాయత్తంబు సేసి తెచ్చిన నమోఘమనోరథుం డైన హరి దానును బ్రాహ్మ ణుండును రథారోహణంబుఁ జేసి యేకరాత్రంబున నానారాష్ట్ర దేశంబులు గడచి విదర్భదేశంబునకుం జనియె నందుఁ గుండిన పురీశ్వరుం డైన భీష్మకుండు కొడుకునకు వశుం డై కూఁతు శిశుపాలున కిత్తు నని శోభనోద్యోగంబులు సేయించె నప్పుడు.

సీ॥ రచ్చలు క్రంతలు • రాజమార్గంబులు
విపణిదేశంబులు • విశదములుగఁ
జేసిరి చందన•సిక్తతోయంబులు
గలయంగఁ జల్లిరి • కలువడములు
రమణీయవివిధతో•రణములు గట్టిరి
సకలగృహంబులు • సక్కఁ జేసి
కర్పూరకుంకుమా•గరుధూపములు వెట్టి
రతివలు పురుషులు • నన్ని యెడల

ఆ॥ వివిధవస్త్రములను • వివిధమాల్యాభర
ణానులేపనముల • నమరియుండి
రఖిలవాద్యములు మ•హాప్రీతి మ్రోయించి
రుత్సవమున నగర • మొప్పియుండె. 41

వ॥ అంత నాభీష్మకుండు విహితప్రకారంబులం బితృ
దేవతల నర్చించి బ్రాహ్మణులకు భోజనంబులు వెట్టించి మంగ
ళాశీర్వచనంబులు సదివించి రుక్మిణీదేవి నభిషిక్తం జేసి వస్త్ర
యుగళభూషితం గావించి రత్నభూషణంబు లిడంజేసి ఋగ్యజు
స్సామాథర్వణమంత్రంబులు మంగళాచారంబు లొనరించి
భూసురులు రక్షాకరణంబు లాచరించిరి. పురోహితుండు గ్రహ
శాంతికొఱకు నిగమనిగదితన్యాయంబున హోమంబుఁ గావించె.
మఱియు నారాజదంపతుల మేలుకొఱకుఁ దిలధేనుకలధౌత
కనకచేలాదిదానంబులు ధరణీదేవతల కొసంగె నయ్యవసరంబున.

మ॥ భటసంఘంబులతో రథావళులతో • భద్రేభయూథంబుతోఁ
బటువేగాన్వితఘోటకవ్రజముతో • బంధుప్రియశ్రేణితోఁ
గటుసంరంభముతో విదర్భతనయం • గైకొందు నంచుం
విశంకటవృత్తిం జనుదెంచెఁ జైద్యుఁడు గడుం • గర్వించి
యుర్వీటికిన్. 43

ఉ॥ బంధులఁగూడి కృష్ణబల • భద్రులు వచ్చినఁ బోరఁదోలి ని
ర్బంధరవృత్తిఁ జైద్యునికి • మానినిఁ గూర్చెదమంచు నుల్లస
త్సింధురవీరరథ్యరథ • సేనలతోఁ జనుదెంచె రా జరా
సంధుఁడుదంతవక్త్రుఁడును • సాల్వవిదూరకపౌండ్రకాదులున్.

వ॥ మఱియు నానాదేశంబుల రాజు లనేకు లేతెంచి
రందు శిశుపాలు నెదుర్కొని పూజించి భీష్మకుం డొక్కని
వేశంబున నతని విడియించె నంత నావృత్తాంతంబు విని. 45

చ॥ హరియొకఁ డేగినాఁడు మగ•ధాదులు చైద్యహితానుసారులై
నరపతు లెందఱేని జని•నారు కుమారికఁ దెచ్చుచోట సం
గరమగుఁ దోడుగా వలయుఁ • గంసవిరోధికి నంచు వేగఁ దా
నరిగె హలాయుధుండు గమ•లాక్షునిజాడ ననేకసేనతోన్.

క॥ ఆలోపల నేకతమున
నాలోలవిశాలనయన • యగు రుక్మిణి త
న్నాలోకలోచనుఁడు హరి
యాలోకము సేసి కదియఁ • డని శంకితయై. 47

శా॥ లగ్నం బెల్లి వివాహముం గదిసె నే•లా రాఁడు గోవిం
దుఁ డు, ద్విగ్నం బయ్యెడి మానసంబు వినెనో • వృత్తాం
తమున్ బ్రాహ్మణుం, డగ్నిద్యోతనుఁ డేటికిం దడసె
నా • యత్నంబు సిద్ధించునో, భగ్నంబై చనునో విరించికృత
మెం•బ్భంగిన్ బ్రవర్తించునో! 48

మ॥ ఘనుఁ డాభూసురుఁ డేఁగెనో నడుమ మా•ర్గశ్రాంతుఁడై
చిక్కెనో, విని కృష్ణుం డిది తప్పుగాఁ దలఁచెనో • విచ్చే
సెనో యీశ్వరుం, డనుకూలింపఁ దలంచునో తలపఁడో •
యార్యామహాదేవియున్, నను రక్షింప నెఱుంగునో యె
ఱుఁగదో • నాభాగ్య మెట్లున్నదో? 49

వ॥ అని వితర్కించుచు. 50

ఉ॥ పోఁడను బ్రాహ్మణుండు యదు•పుంగవువీటికి; వాసుదే
వుఁడున్, రాఁడను; నింకఁ బోయి హరి • రమ్మని చీరెడి
యిష్టబంధుఁడున్, లేఁడను; రుక్మికిం దగవు•లేదిటఁ జైద్యున

కిత్తు నంచు ను,న్నాఁడను; గౌరి కీశ్వరికి • నావలనఁ గృప
లేదు నేఁ డనున్. 51

ఉ॥ చెప్పదు తల్లికిం దలఁపుఁ • జిక్కు దిశల్ దరహాసచంద్రికం
గప్పదు వక్త్రతామరస•గంధసమాగతభృంగసంఘముల్
రొప్పదు నిద్రఁ గైకొన దు•రోజపరస్పరసక్తహారముల్
విప్పదు కృష్ణమార్గగత•వీక్షణపంక్తులు ద్రిప్ప దెప్పుడున్.

చ॥ తుడువదు కన్నులం వెడలు • తోయకణంబులు కొప్పుఁ జ
క్కఁగా, ముడువదు నెచ్చెలిం గదిసి•ముచ్చటకుం జన దన్న
మేమియుం, గుడువదు నీరముం గొనదు • కూరిమిఁ గీరముఁ
జేరి పద్యముల్, నొడువదు వల్లకీగుణవి•నోదముసేయదు
డాయ దన్యులన్ ! 53

సీ॥ మృగనాభి యలఁదదు • మృగరాజమధ్యమ
జలముల నాడదు • జలజగంధి
ముకురంబు సూడదు • ముకురసన్నిభముఖి
పువ్వులు దురుమదు • పువ్వుఁబోఁడి
వనకేళిఁ గోరదు • వనజాతలోచన
హంసంబుఁ బెంపదు • హంసగమన
లతలఁ బోషింపదు • లతికాలలితదేహ
తొడవులు తొడువదు • తొడవు తొడవు

ఆ॥ తిలక మిడదు నుదుటఁ • దిలకినీతిలకంబు
కమలగృహముఁ జొరదు • కమలహస్త
గారవించి తన్నుఁ • గరుణఁ గైకొన వన
మాలి రాఁడు తగవు•మాలి యనుచు. 54

వ॥ మఱియును. 56

మ॥ మలఁగున్ మెల్లనిగాలికిన్ బటురట•న్మత్తద్విరేఫాలికిన్
దలఁగుం గోయిలప్రోఁతకై యలఁగు ను•ద్యత్కీరసంభాషలం
గలఁగున్ వెన్నెలవేఁడికి న్నలఁగు మా•కందాంకురచ్ఛాయకుం
దొలఁగుం గొమ్మ మనోభవానలశిఖా•దోధూయమానాంగియై.

వ॥ ఇట్లు హరిరాక కెదురుచూచుచు సకలప్రయోజనంబులందును విరక్తయై మనోజానలంబునం బొగిలెడి మగువకు శుభంబుఁ జెప్పువిధంబున వామలోచనభుజంబు లదిరె నంతఁ గృష్ణునియోగంబున వేగంబున బ్రాహ్మణుండు సనుదెంచిన నతని ముఖలక్షణం బుపలక్షించి యాకలకంఠి మహోత్కంఠతోడ నకుంఠితయై మొగంబునం జిఱునగవు నిగుడ నెదురుసని నిలువం బడిన బ్రాహ్మణుం డి ట్లనియె. 57

ఉ॥ మెచ్చె భవద్గుణోన్నతి క•మేయధనావళు లిచ్చె నాకుఁ దా
వచ్చె సుదర్శనాయుధుఁడు • వాఁడె సురాసురులెల్ల నడ్డమై
వచ్చిననైన రాక్షసవి•వాహమునన్ గొనిపోవు నిన్ను నీ
సచ్చరితంబు భాగ్యమును•సర్వము నేఁడు ఫలించెఁ గన్యకా!

వ॥ అనిన వైదర్భి యి ట్లనియె. 59

మ॥ జలజాతేక్షణుఁ దోడితెచ్చితివి నా•సందేశముం జెప్పినన్
నిలువం బెట్టితి నీకృపన్ బ్రతికితిన్ • నీయట్టిపుణ్యాత్మకుల్
గలరే దీనికి నీకుఁ బ్రత్యుపకృతిం • గావింపఁగా నేర నం
జలిఁ గావించెద భూసురాన్వయమణీ • సద్బంధుచింతామణీ!

వ॥ అని నమస్కరించె నంత రామకృష్ణులు దన కూఁతు వివాహంబునకు వచ్చుట విని తూర్యఘోషంబులతో నెదు ర్కొని విధ్యుక్తపరికారంబునఁ బూజించి మధుపర్కంబు లిచ్చి వివిధాంబరాభరణంబులు మొదలైన కానుక లొసంగి భీష్మ కుండు బంధుజనసేనాసమేతులైన వారలకుఁ దూర్ణంబున సకల సంపత్పరిపూర్ణంబులైన నివేశంబులు కల్పించి విడియించె నిట్లు గూడినరాజుల కెల్లను వయోవీర్యవిత్తంబు లెట్లట్ల కోరిన పదార్థం బులెల్ల నిప్పించి పూజించె నంత విదర్భపురంబు ప్రజలు హరిరాక విని వచ్చి చూచి నేత్రాంజలులం దదీయవదనకమలమధుపా నంబు సేయుచు. 61

మ॥ తగు నీచక్రి విదర్భరాజసుతకుఁ • దథ్యంబు వైదర్భియుం
దగు నీచక్రికి నింత మంచి దగునే • దాంపత్య మీయిద్దఱం
దగులంగట్టిన బ్రహ్మ నేర్పరిగదా • దర్పాహతారాతియై
మగఁడౌఁగావుతఁ జక్రి యీరమణికిఁ • మాపుణ్యమూ
లంబునన్ ! 62

వ॥ అని యిట్లు పలికి రాసమయంబున. 63

సీ॥ సన్నద్ధులై బహు•శస్త్రసమేతులై
బలసి చుట్టును వీర•భటులు గొలువ
ముందఱ నుపహార•ములు కానుకలు గొంచు
వర్గంబులై వార•వనిత లేఁగఁ
బుష్పగంధాంబర•భూషణకలితలై
పాడుచు భూసుర•భార్య లరుగఁ

బణవమర్దళశంఖ • పటహకాహళవేణు
భేరీధ్వనుల మిన్ను • పిక్కటిలఁగఁ
ఆ॥ దగిలి సఖులు గొలువఁ • దల్లులు బాంధవ
సతులుఁ దోడ రాఁగ • సవినయముగ
నగరు వెడలి నడచె • నగజాతకును మ్రొక్క
బాల చికురపిహిత • ఫాల యగుచు. 64

వ॥ మఱియు సూత మాగధ వంది గాయక పాఠక జను లంతంత నభినందించుచుం జనుదేర మందగమనంబున ముకుంద చరణారవిందంబులు డెందంబునఁ దలంచుచు నిందుధరసుందరీ మందిరంబుఁ జేరి సలిలధారాధౌతకరచరణారవిందయై వార్చి శుచియై గౌరీసమీపంబునకుం జనియె నంత ముత్తైదువ లగు భూసురోత్తములభార్యలు భవసహితయైన భవానికి మజ్జనంబు గావించి గంధాక్షతంబు లిడి వస్త్రమాల్యభూషణాదుల నలంక రించి ధూపదీపంబు లొసంగి నానావిధోపహారంబులు సమర్పించి కానుక లిచ్చి దీపమాలికల నివాళించి రుక్మిణీదేవిని మ్రొక్కిం చి రప్పుడు. 65

ఉ॥ నమ్మితి నామనంబున సనాతనులైన యుమామహేశులన్
మిమ్ముఁ బురాణదంపతుల • మేలు భజింతుగదమ్మ మేటిపె
ద్దమ్మ దయాంబురాశివిగ • దమ్మ హరింబతిఁ జేయుమమ్మ నిన్
నమ్మినవారి కెన్నఁడును • నాశములేదుగదమ్మ యీశ్వరీ!

వ॥ అని గౌరీదేవికి మ్రొక్కి పతులతోడంగూడిన బ్రాహ్మణభార్యలకు లవణాపూపంబులును, దాంబూలకంఠ

సూత్రంబులును, ఫలంబులును, నిక్షుదండంబులును నిచ్చి రుక్మిణీదేవి వారలం బూజించిన. 67

ఆ॥ వార లుత్సహించి • వల నొప్ప దీవించి
సేస లిడిరి యువతి•శిరమునందు
సేస లెల్లఁ దాల్చి • శివవల్లభకు మ్రొక్కి
మానినియతి మాని • మగువ వెడలె! 68

వ॥ ఇట్లు మేఘమధ్యంబు వెలువడి విలసించు క్రొక్కారు మెఱుంగు తెఱంగున మృగధరమండలంబు నిర్గమించి చరించు మృగంబుచందంబునఁ గమలభవన ర్తకుం డె త్తిన జవనికి మఱుఁగు దెరలి పొడసూపిన మోహినీదేవత కై వడి దేవదానవసంఘాత కరతలసవ్యాపసవ్యసమాకృష్యమాణపన్నగేంద్రపాశపరివలయితపర్యాయపరిభ్రాంతమంథరాచలమంథానమథ్యమానఘూర్ణిత ఘుమఘుమాయితమహార్ణవమధ్యంబుననుండి చనుదెంచు నిందిరాసుందరీ నై భవంబున బహువిధప్రభాభాసమానయై యిందుధరగేహినీమందిరంబు వెలువడి మానసకాసారహేమకమలకాననవిహారమాణమదమరాళంబుభంగి మందగమనంబునఁ గనకకలశయుగళసంకాశకర్కశపయోధరభారపరికంప్యమానమధ్యయై రత్నముద్రికాలకృతం బై న కెంగేలనొక్క సఖీలలామంబు కై దండఁ గొని రత్ననివహసమంచితకాంచన కర్ణపత్రమయూఖంబులు గండభాగంబుల న ర్తనంబులుసలుపనరవిందపరిమళకుతూహలావతీర్ణమ త్తమధుకరంబులమాడ్కి న రాళంబులై న కుంతలజాలంబులు ముఖమండలంబునం గ్రిందుకొన సుందరమందహాసరోచులు దిశలందుబాలచంద్రికాసాంద

ర్యంబు నావహింప నధరబింబఫలారుణమరీచిమాలికలు రదన కుందకుట్మలంబుల కనురాగంబు సంపాదింప మనోజాతకేతన సన్నిభంబైన పయ్యెదకొంగు దూఁగసువర్ణమేఖలాఘటితమణి కిరణపటలంబు లకాలశక్రచాపజనకంబులై మెఱయఁ జెఱకు విలుతుం డొఱ నెఱికి వాఁడియిడి ఝళిపించిన ధగద్ధగాయమా నంబు లగు బాణంబులపగిది సురుచిరవిలోకననికరంబులు రాజ వీరులహృదయంబులు భేదింప శింజానమంజుమంజీరనినదంబులు సెవులపండువులు సేయఁ బాదసంచారంబున హరిరాక కెదురు చూచుచు వీరమోహినియై చనుదెంచుచున్న సమయంబున. 69

మ॥ అళినీలాలకఁ బూర్ణచంద్రముఖి నేణాక్షిం బ్రవాళాధరన్
గలకంఠిన్ నవపల్లవాంఘ్రియుగళం గంధేభకుంభస్తనిన్
బులినశ్రోణినిభేంద్రయాన నరుణాంభోజాతహస్తన్ మహో
త్పలగంధిన్ మృగరాజమధ్యగని వి భ్రాంతాత్ములైరందఱున్.

వ॥ మఱియు నయ్యింతి దరహాసలజ్జాలోకనంబులం జిత్తంబు లేమఱి ధైర్యంబులు దిగనాడి గాంభీర్యంబులు విడిచి గౌరవంబులు మఱచి చేష్టలుమాని యెఱుక లుడిగి యాయు ధంబులు దిగనైచి గజతురగరథారోహణంబులు సేయనేరక రాజులెల్ల నేలకు వ్రాలి రాయేణీలోచన తన వామకరనఖం బుల నలకంబులు దలంగందోయుచు నుత్తరీయంబు చక్క నొత్తుచున్ గడగంటిచూపులం గ్రమంబున నా రాజలోకంబు నాలోకించుచు. 71

మ॥ కనియెన్ రుక్మిణి చంద్రమండలముఖుం • గంఠీరవేంద్రావ
లగ్ను నవాంభోజదళాక్షుఁ జారుతరవ•క్షున్ మేఘసంకాశ
దేహు నగారాతిగజేంద్రహస్తనిభబా•హుం జక్రిఁ బీతాం
బరున్, ఘనభూషాన్వితుఁ గంబుకంఠు విజయో•త్కంఠున్
జగన్మోహనున్. 72

వ॥ కని తదీయరూపవయోలావణ్యవైభవగాంభీర్య చాతుర్యతేజోవిశేషంబులకు సంతసించి మనోభవశరాక్రాంత యై రథారోహణంబుఁ గోరుచున్న వరారోహం జూచి పరిపంథి రాజలోకంబులు చూచుచుండ మందగమనంబున గంధసింధు రంబులీలం జనుదెంచి ఫేరవంబుల నడిమిభాగంబుఁ గొనిచను కంఠీరవంబుకై వడి నిఖిలభూపాలగణంబుల గణింపక తృణీకరించి రాజకన్యకం దెచ్చి హరి తనరథంబుమీఁద నిడికొని భూన భోంతరాళంబులు నిండ శంఖంబులు పూరించుచు బలభద్రుండు తోడ నడవ యాదవవాహినీపరివృతుండై ద్వారకానగర మార్గంబు పట్టి చనియె నంత జరాసంధవశులయిన రాజులందఱు హరిపరాక్రమంబు విని సహింపనోపక. 73

మ॥ ఘనపింహంబులకీర్తి నీచమృగముల్ • గైకొన్న చందంబునన్,
మనకీర్తుల్ గొని బాలుఁ డోడ్కొనుచు ను•న్మాదంబుతో
గోపకుల్, సనుచున్నా రదె శౌర్య మెన్నటికి మీ•శస్త్రా
స్త్రముల్ గాల్పనే, తనుమధ్యన్ విడిపింపమేని నగరే • ధాత్రీ
జనుల్ గ్రింతలన్. 74

వ॥ అని యొండొరులం దెలుపుకొని రోషంబులు హృదయంబుల నిలుపుకొని సంరంభించి తనుత్రాణంబులు వహించి

ధనురాదిసాధనంబులు ధరియించి పంతంబులాడి తమ తమ చతు
రంగబలంబులం గూడికొని జరాసంధాదులు యదువీరులవెం
టం దాఁకి నిలు నిలుం డని ధిక్కరించి పలికి యుక్కు మిగిలి
మహీధరంబులమీఁద సలిలధారలు గురియు ధారాధరంబుల
చందంబున బాణవర్షంబులు గురిసిన యాదవసేనలం గల దండ
నాయకులు కోదండంబు లెక్కిడి గుణంబులు మ్రోయించి
నిలువంబడి రప్పుడు. 75

క॥ అరిబలభటసాయకముల
హరిబలములు గప్పఁబడిన • నడరెడుభీతిన్
హరిమధ్య సిగ్గుతోడను
హరివదనముఁ జూచెఁ జకితహరిణేక్షణయై. 76

వ॥ ఇట్లు చూచిన. 77

క॥ చొచ్చెద రదె యదువీరులు
వ్రచ్చెద రరిసేననెల్ల • వైరులు పెలుచన్
నొచ్చెదరును విచ్చెదరును
జచ్చెదరును నేఁడు చూడు • జలజాతాక్షీ! 78

వ॥ అని రుక్మిణీదేవిని హరి యూఱడించె నంత బలభద్ర
ప్రముఖులైన యదువీరులు ప్రళయవేళల మిన్నునం బన్ని బలు
పిడుగు లడరించు పెను మొగుళులవడువున జరాసంధాదిపరిపంథి
రాజచక్రంబుమీఁద నవక్రపరాక్రమంబున శిఖిశిఖాసంకాశ
నిశితశిలీముఖనారాచభల్లప్రముఖంబులైన బహువిధబాణపరం
పరలు గురియ నదియును విదళితమత్తమాతంగంబును విచ్ఛిన్న

తురంగంబును విభిన్నరథవరూథంబును వినిహతపదాతియూథం
బును విఖండితవాహవారణరథారోహణమస్తకంబును విశకలిత
వక్షోమధ్యకర్ణకంఠకపోలహస్తంబును విస్ఫోటితకపాలంబును
వికీర్ణకేశజాలంబును విపాటితచరణజానుజంఘంబును విదళితదంత
సంఘంబును విపాటితవీరమంజీరకేయూరంబును విభ్రష్టకుండల
కిరీటహారంబును విశ్రుతవీరాలాపంబును విదార్యమాణగదాకుం
తతోమరపరశుపట్టిసప్రాసకరవాలశూలచక్రచాపంబును వినిపా
తితకేతనచ్ఛత్రచామరంబును విలూనతనుత్రాణంబును, విలీయ
మానఘోటకసంఘరింఖాసముద్ధూతధరణీపరాగంబును వినష్టరథ
వేగంబును వినివారితసూతమాగధవందివాదంబును వికుంఠితహ
యహేషాపటహభాంకారకరిఘటాఘీంకారరథనేమిపటపటా
త్కారతురగనాభిఘంటాఘణఘణాత్కారవీర హుంకారభూషణఝు
ణఝుణాత్కారనిస్సాణధణధణాత్కారమణినూపురక్రేంకారకింకిణీ
కిణకిణాత్కారశింజినీటంకారభటపరస్పరధిక్కార నాదంబును
వినిర్భిద్యమానరాజసమూహంబును విద్యమానరక్తప్రవాహం
బును విశీర్యమాణభూతభేతాళకలకలంబును విజృంభమాణ
ఫేరవకాకగృధ్రకంకాదిసంకులంబును ప్రచలితకబంధంబును ప్ర
భూతపలలగంధంబును ప్రదీపితమేదోమాంసరుధిరఖాదంబును
ప్రవర్తితడాకినీప్రమోదంబును నై యుండె నప్పుడు. 79

చ॥ మగిడి చలించి పాఱుచును • మాగధముఖ్యులుగూడి యొ
క్కచో, వగచుచు నాలిఁ గోల్పడిన•వానికిఁ బ్రియం గడు
వెచ్చ నూర్చుచుఁ, మొగమున దప్పి దేఱఁ దమ • ముం

దరఁ బొక్కుచు నున్న చైద్యుతోఁ, బగతుర చేతిలోఁ బడక,
ప్రాణములోఁ దుత నున్నవాఁడవే. 80

వ॥ అని మఱియును. 81

ఆ॥ బ్రతుకవచ్చు నొడలఁ • బ్రాణంబు లుండిన
బ్రతుకు గలిగెనేని • భార్య గలదు
బ్రతికి తీవు భార్య•పట్టు దయ్యె మెఱుంగు
వగవవలదు చైద్య! • వలదు వలదు. 82

వ॥ వినుము దేహధారి స్వతంత్రుండు గాఁడు. జంత్రి గానిచేత జంత్రపుబొమ్మకై వడి నీశ్వరతంత్రపరాధీనుండై సుఖ దుఃఖంబులందు న ర్తనంబులు సలుపుఁ దొల్లి యేను మధు రాపురంబుమీఁద బదియేడుమాఱులు పరాక్రమంబున విడిసి చక్రిచేత నిర్మూలితబలచక్రుండనై కామపాలుచేతం బట్టువడి యాకృష్ణుండు కరుణసేసి విడిపించిన వచ్చి క్రమ్మఱ నిరువది మూఁడక్షౌహిణులం గూడికొని పదునెనిమిదవమాఱు దాడిసేసి శత్రులం దోలి విజయంబు చేకొంటి నిట్టిజయాపజయంబులందు హర్ష శోకంబుల నెన్నండునుం జెంద దైవయుక్తంబయిన కాలం బునం జేసి లోకంబులు పరిభ్రమించుచుండు నదియునుంగాక.

మ॥ తమకుం గాలము మంచిదైన మనలం•దై్రలోక్యవిఖ్యాత వి
క్రములంగెల్చిరియాదవుల్ హరిభుజా•గర్వంబునన్ నేఁడు కా
లము మేలై చనుదెంచెనేని మనముల్•లక్షించివిద్వేషులన్
సమరక్షోణి జయింత మింతపనికై • శంకింప నీ కేటికిన్. 84

వ॥ అని యిట్లు జరాసంధుండు నతనియొద్దిరాజులును శిశుపాలుని పరితాపంబు నివారించి తమతమభూములకుఁ జనిరి. శిశుపాలుండు ననుచరసేనాసమేతుండై తననగరంబునకుం జనియె నంత రుక్మి యనువాఁడు కృష్ణుండు రాక్షసవివాహంబునం దన చెలియలిం గొనిపోవుటకు సహింపక యేకాక్షౌహిణీబలంబుతోడ సమరసన్నాహంబునం గృష్ణుని వెనుదవిలి పోవుచుఁ దనసారథితో నిట్లనియె. 85

ఉ॥ బల్లిదు నన్ను భీష్మజన♦పాలకుమారకుఁ బిన్నఁజేసి నా
చెల్లెలి రుక్మిణింగొనుచుఁ ♦ జిక్కని నిక్కపుబంటువోలె నీ
గొల్లఁడువోయెడిన్ రథముఁ♦గూడఁగఁదోలుము తేజితోల్లస
ద్భల్లపరంపరన్ మదముఁ♦బాపెదఁ జూపెద నాప్రతాపమున్.

వ॥ అని యిట్లు రుక్మి హరికోలంది యెఱుంగక సారథి నదలించి రథంబుఁ గూడందోలించి గోపాలకా! వెన్నముచ్చ! నిమిషమాత్రంబు నిలు నిలు మని తిరస్కరించి బలువింట నారి యెక్కించి మూఁడువాఁడితూపుల హరి నొప్పించి యిట్లనియె.

సీ॥ మా సరివాఁడవా ♦ మాపాపఁ గొనిపోవ
నేపాటిగలవాఁడ ♦ వేది వంశ
మెందు జన్మించితి ♦ వెక్కడఁ బెరిగితి
వెయ్యది నడవడి ♦ యెవ్వఁ డెఱుఁగు
మానహీనుఁడ వీవు ♦ మర్యాదలును లేవు
మాయఁ గైకొనికాని ♦ మలయరావు
నిజరూపమున శత్రు♦నివహంబుపైఁ బోవు
వసుధేశుఁడవు గావు ♦ వావిలేదు

ఆ॥ కొమ్మ నిమ్మ నీవు ♦ గుణరహితుండవు
విడువు విడువవేని ♦ విలయకాల
శిఖిశిఖాసమాన♦శితశిలీముఖముల
గర్వ మెల్లఁ గొందుఁ ♦ గలహమందు. 88

వ॥ అని పలికిన నగధరుండు నగి యొక్క బాణంబున వానికోదండంబు ఖండించి యాఱుశరంబుల శరీరంబు దూర నేసి యెనిమిదివిశిఖంబుల రథ్యంబులం గూల్చి రెండమ్ముల సారథిం జంపి మూఁడు వాఁడితూఁపులఁ గేతనంబుఁ దుంచి మఱియు నొక్క విల్లందినం దునిమి వెండియు నొక్క ధనువు పట్టిన విదళించి క్రమంబునం బరిఘపట్టిసశూలచర్మాసిశక్తితో మరంబులు ధరియించినం దునుకలు సేసి క్రమ్మఱ నాయుధంబు లెన్ని యెత్తిన నన్నియు శకలంబు గావించె నంతటఁ దనివి సనక వాఁడు రథంబు డిగ్గి ఖడ్గహస్తుండై దవానలంబుపయిం బడు మిడుతచందంబునఁ గదిసిన ఖడ్గకవచంబులు చూర్ణంబులు సేసి మెఱుంగులు సెదర నడిదంబు వెఱికి జళిపించి వాని శిరంబు దెగవ్రేయ గమకించి నడుచుచున్న నడ్డంబు వచ్చి రుక్మిణీదేవి హరిచరణారవిందంబులు పట్టుకొని యిట్లనియె. 89

మత్తకోకిలము॥ నిన్ను నీశ్వరు దేవదేవుని♦ నిర్ణయింపఁగ లేక యో
సన్నుతామర కీర్తిశోభిత ♦ సర్వలోకశరణ్య మా
యన్న యీతఁడు నేఁడు చేసె మ♦హాపరాధము నీయెడన్
నన్ను మన్ననఁజేసి కావు మ♦నాథనాథ దయానిధీ! 90

మత్తకోకిలము॥ కల్లలేదని విన్నవించుట♦గాదు వల్లభ! యీతనిఁ
బ్రిల్లదుం డెగఁ జూచితేనియు ♦ భాగ్యవంతుల మైతి మే
మల్లుఁడయ్యె ముకుందుఁడీశ్వరుఁ ♦ డంచు మోదితులైన మా
తల్లిదండ్రులు పుత్రశోకముఁ ♦ దాల్చి చిక్కుదు రీశ్వరా!

మ॥ అనిడగ్గుత్తికతో మహాభయముతో ♦ నాకంపితాంగంబుతో
వినతశ్రాంతముఖంబుతో శ్రుతిచల♦ద్వేణీకలాపంబుతోఁ
గనుదోయిం జడిగొన్న బాష్పములతోఁ ♦ గన్యాలలామంబు
మ్రొక్కిన రుక్మిం దెగవ్రేయఁ బోక మగిడెం ♦ గృష్ణుండు
రోచిష్ణుఁడై. 92

వ॥ ఇట్లు చంపక బావా! రమ్మని చిఱునగవు నగుచు వానిం బట్టి బంధించి గడ్డంబును మీసంబును దలయును నొక రేవులువాఱఁ గొఱిగి విరూపుం జేసె నంతట యదువీరులు పర సైన్యంబులం బాఱఁద్రోలి తత్సమీపంబునకు వచ్చి రప్పుడు హతప్రాణుఁడై కట్టువడియున్న రుక్మిం జూచి కరుణఁజేసి బలభద్రుండు బంధంబులు విడిచి హరి డగ్గఱి యిట్లనియె. 93

క॥ తల మనక భీష్మనందను
తలయును మూఁతియును గొఱుగఁ♦దగవే బంధుం
దలయును మూఁతియు గొఱుగుట
తలఁ దఱుగుటకంటెఁ దుచ్ఛ♦తరము మహాత్మా! 94

క॥ కొందఱు రిపు లని కీడును
గొందఱు హితు లనుచు మేలుఁ ♦ గూర్పవు నిజ మీ

వందఱియందును సముఁడవు
పొందఁగ నే లయ్యె విషమ•బుద్ధి ననంతా ! 95

వ॥ అని తర్జించి పలికి రుక్మిణీదేవి నుపలక్షించి యి ట్లనియె. 96

శా॥ తోడంబుట్టినవానిభంగమునకుక్ • దుఃఖించి మాకృష్ణు నె
గాడంజూడకు మమ్మ ! పూర్వభవక•ర్మాధీనమై ప్రాణులక్
గీడుక్ మేలును జెందు లేఁ డొకఁడు శి•క్షింపంగ రక్షింప నీ
తోడంబుట్టువు కర్మశేషపరిభూ•తుండయ్యె నేఁ డియ్యెడన్.

క॥ చంపెడుదోషము గలిగిన
జంపఁజనదు బంధుజనులఁ • జను విడువంగాఁ
జంపిన దోషము సిద్ధము
చంపను మఱి యేల మున్న • చచ్చినవానిన్ ? 98

ఆ॥ బ్రహ్మచేత భూమి•పతుల కీధర్మంబు
కల్పితంబు రాజ్య•కాంక్షఁజేసి
తోడిచూలునయిన • తోడఁబుట్టినవాఁడు
చంపుచుండుఁ గ్రూర•చరితుఁ డగుచు. 99

క॥ భూమికి ధనధాన్యములకు
భామలకును మానములకుఁ • బ్రాభవములకుక్
గామించి మీఁదుఁ గానక
శ్రీమదమున మానధనులు • చెనకుదు రొరులన్. 100

వ॥ వినుము దేవమాయంజేసి దేహాభిమానులైన మానవులకుఁ బగవాఁడు బంధుం డుదాసీనుం డను మోహంబు సిద్ధం

బయి యుండు. జలాదులయందుఁ జంద్రసూర్యాదులును,
ఘటాదులందు గగనంబును బెక్కయి కానంబడుభంగి దేహ
ధారులకందఱకు నాత్మ యొక్కండయ్యును బెక్కండై తోఁచు
నాద్యంతంబులుగల యీ దేహంబు ద్రవ్యప్రాణ గుణాత్మకం
బయి యాత్మయందు నవిద్యచేతఁ గల్పితంబై దేహిని సంసారం
బున దీప్తసూర్యుండు తటస్థుఁడై యుండఁ బ్రకాశమానంబు
లైన దృష్టిరూపంబులుంబోలె నాత్మ తటస్థుండై యుండ దేహేం
ద్రియంబులు ప్రకాశమానంబులగు నాత్మకు వేఱొక్కటితో
సంయోగవియోగంబులు లేవు వృద్ధిక్షయంబులు చంద్రకళలకుం
గాని చంద్రునకు లేనికైవడి జన్మనాశంబులు దేహంబునకుఁ గాని
యాత్మకుఁ గలుగనేరవు. నిద్రవోయినవాఁ డాత్మను విషయ
ఫలానుభోగంబు సేయించు తెఱంగున నెఱుక లేనివాఁడు నిజము
కానియర్థంబునందును భవంబు నొందుచుండుఁ గావున. 101

క॥ అజ్ఞానజ మగు శోకము
విజ్ఞానవిలోకనమున ♦ విడువుము నీకుఁ
బ్రజ్ఞావతికిం దగునే
యజ్ఞానులభంగి వగవ ♦ నంభోజముఖీ! 102

వ॥ ఇట్లు బలభద్రునిచేతఁ దెలుపంబడి రుక్మిణీదేవి
దుఃఖంబు మానియుండె నట రుక్మి యనువాఁడును బ్రాణావశి
ష్టుండై విడువంబడి తనవిరూపభావంబునకు నెఱియుచు హరిని
గెలిచికాని కుండినపురంబు సొర నని ప్రతిజ్ఞచేసి తత్పురసమీ
పంబున నుండె నివ్విధంబున. 103

క॥ రాజీవలోచనుఁడు హరి
రాజసమూహములఁ గెలిచి • రాజసమొప్పన్
రాజిత యగు తనపురికిని
రాజాననఁ దెచ్చె బంధు•రాజి నుతింపన్. 104

వ॥ అంత నయ్యాదవేంద్రునినగరంబు సమారబ్ధవివాహకృత్యంబును బ్రవర్తమానగీతవాద్యనృత్యంబును బ్రతిగృహాలంకృతవిలసితాశేషనరనారీవర్గంబును బరిణయమహోత్సవసమాహూయమానమహీపాలగజఘటాగండమండలదానసలిలధారాసిక్తరాజమార్గంబును బ్రతిద్వారమంగళాచారసంఘటితక్రముకకదళికాకర్పూరకుంకుమాగరుధూపదీపపరిపూర్ణకుంభంబును విభూషితసకలగృహవేదికాకవాటగేహాళీస్తంభంబును విచిత్రకుసుమాంబరరత్నతోరణవిరాజితంబును సముద్ధూతకేతనవిభ్రాజితంబును నై యుండె నయ్యవసరంబున. 105

మ॥ ధ్రువకీర్తిన్ హరి బెండ్లియాడె నిజచే•తోహారిణిన్ మానవై
భవగాంభీర్యవిహారిణిన్ నిఖిలసం•పత్కారిణిన్ సాధుబాం
ధవసత్కారిణిఁ బుణ్యచారిణి మహా•దారిద్ర్యసంహారిణిన్
సువిభూషాంబరధారిణిన్ గుణవతీ•చూడామణిన్ రుక్మిణిన్.

క॥ సతులుం దారును బౌరులు
హితమతిఁ గానుకలు దెచ్చి • యిచ్చిరి కరుణో
న్నతవర్ధిష్ణులకును మా
నితరోచిష్ణులకు రుక్మి•ణీకృష్ణులకున్. 107

క॥ హరిపెండ్లికిఁ గై కేయక
కురుసృంజయయదువిదర్భ ♦ కుంతినరేంద్రుల్
పరమానందముఁ బొందిరి
ధరణీశులలోన గాఢ ♦ తాత్పర్యమునన్. 108

క॥ హరి యీ తెఱఁగున రుక్మిణి
నరుదుగఁ గొనివచ్చి పెండ్లి ♦ యాడుట విని దు
ష్కరకృత్య మనుచు వెఱఁగం
దిరి రాజులు రాజసతులు ♦ దిక్కులనెల్లన్. 109

ఆ॥ అనఘు యాదిలక్ష్మి ♦ యైన రుక్మిణితోడఁ
గ్రీడ సలుపుచున్న ♦ కృష్ణుఁ జూచి
పట్టణంబులోని ♦ ప్రజ లుల్లసిల్లిరి
ప్రీతు లగుచు ముక్త ♦ భీతు లగుచు. 110

మాలిని॥ సరసిజనిభహస్తా ♦ సర్వలోకప్రశస్తా
నిరుపమశుభమూర్తీ ♦ నిర్మలారూఢకీర్తీ
పరహృదయవిదారీ ♦ భక్తలోకోపకారీ
గురుబుధజనతోషీ ♦ ఘోరదైతేయశోషీ ! 111

గద్యము

ఇది శ్రీపరమేశ్వరకరుణాకలితకవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్త్ర సహజపాండిత్య పోతనామాత్యప్రణీతం బైన శ్రీమహాభాగవతాంతర్గతం బగు రుక్మిణీకల్యాణము సమాప్తము.